

Геснэ халун гем

(Брюшной тиф)

Геснэ халун гем—хурц, догшар ирдг, хальдврта гем. Энүнэ эклцнь—онц бактерий. Эн бактерий 58 градус халууд 30 минут болад укнэ, дезинфекц кедг хорто юмс(хлори церд, лизол, хлорамин, нань чигн) удан боллго бактерийсиг уга кенэ; болв, эн бактерий малин уснд кесг хонгт, бузр уснд 2 долан хонгас улү, уудг уснд нег цббкн хонгт, газрт кесг сарин туршар үкл уга бээнэ.

Эн гемин хальдврин экнь—гемтсн кун болн гемин бактерий цогцднь бээх эрүл кун; эднэс бактерий алвнъглань хамдан гарад, уудг усар, хотар болн бузрдсн гарар дамждад амтн дунд тардмн. Гемтсн куунэ нэрн голгъад хурад, гемин бактерий шигдц хэгъад, голгъа хавдагъад, цуснд болн цбснд тусад, цогц хордана.

Гем хальдад, энүнэ сурнь эклтл 2 долан хонг болна (зэрмдэн 7--25 хонг болна). Турулэд цогц сулдад, толгъа бвдэд, заратрулад, хотд дурн курлго, цогцин халун аргъул ббдлэд, 5—7 хонгтнь 39-40 градус курнэ, келн цагъагъад, ээдрэд, делүн иклэд, геснд ки хурад бээнэ. Цааранднь гемин 2-ч эргцнь эклнэ: халун мел 39-40, нам зэрмдэн 41 градусас дор орлго, гемин йоста сурин бнъгнь гарад, цогц хордад, ухан-серл салврад бээнэ; 8—10-ч бдртнь арснд цуста кбртг гарч ирнэ (кбртг хургъар дархла уга болдж одна). Дакад гемин 3-ч эргцнь эклнэ—гемин цуг темдг бээдлнь улм чанъгърад, гемтсн кун ик кундэр зовна. Минь эн эргцднь гемин оралдан зэрмдэн гарна: бактерий хурад, хордад шархлсн голгъа хэгъарна, зуркн сулдад, чинян алдрад, оошгт ки-хатхлан орна, цусна шэглгн сулдад, аамшг узулнэ. Иигэд 3 долан хонг давад, номгънар гемтсн кун эклэд эдгнэ; зэрмдэн, гемин хорн иклэд, цогцд оралдад, куунэ чилл эргънь чилэд, үкэд чигн оддг йовдл бас харгъна.

Эн гемэр гемтсиг эрк биш зуг больницд эмнүлх збвтэ, юнъгад гихлэ, гем кундэр ирнэ, дакад оралдата болн ик хальдврта.

Эн гем амтн дунд гурвн зүсэр тарна: бактерийсэр бузрдсн уудг усар, эдлдг хотар болн бузрар брк-бул бээхлэ—эднэр ламждад бснэ. Амтн дунд тардг цагнь—зуна чилгчэр, намрин эклц болдмн. Эн цагт батхнс икэр

бсэд, гемин хальдвр тархана. Балгъсн, селэн болгънд уудг усна худгуд, артезиана болн усна ил-булгуд, бассейнс болн гуулдг труба эн гемин бактерийэр бузрдахла, гемин аюл-сур ахр цагин эргцд икдэд, кесг амтн гемтнэ. Эдлдг хотин магазид, хот хадгълдг склад, хот зббдг кблгн, хот белдлг столовс, буфетс, кбдлмш кедг амтн бузр болхла—эн гем бсдмн. Балгъсн, селэн, фермс бузрар бэргдэд амтнэ алвнъ-шег, малин шег-бог арчдл уга, уульнцин, площадин ил-зэнь хог богар бузрдхла,—уудг усн эдлдг хот, бээдг гер бас буэр болдг мбн, бузр бээрн газрт батхнс бсдг мбн. Иим учрар, эн гемиг хбрхин тускад дора заасн зокалсиг эрк биш кен чигн кун алд болв чигн күүцэх йоста: гемтсн кууг цагтүдэд уга больницд орулх збвтэ, энүнэ брк-булин керчигн члед лабораторт бийн шинджлүлх збвтэ, герэн дезинфекцд келгэд цеврлхлэ алвнъ хаацлдг орм хлорин цердэр цеврлх, дор-делгцэн, дотр хувцан уснд буслгъад цеврлх, герин саван, нань чигн юман эс гидж дезинфекц кедж цеврлх, батхнас хотан саван, герэн харад, батхнсий уга кех (хорта усар, зустан цаасар, нань чигн юмсар) кучр гидг цеертэгъэр цогциан туунэс онц гаран, хотан, усан, саван цевр бэрх кергтэ. Гемтэ куунлэ харгъсн, энүг асрдж бээсн амтн бактериофагуух збвтэ. Гемиг хбрхин тблэ балгъсн, селэн болгън цагин зурагъар цеврин арчлгъ кех йоста, уудг усар, эдлдг хотар цеврэр амт теткх йоста: ик гидг цеврэр больниц, бичкн күүкдин яслэ, сад, магазинс, столовс, нань чигн олтн-амтнэ хурдг ормс бэрдж эдлх збвтэ.

Гемтшгон тблэд амтнд, зокалас иштэ, эрк биш тэрэ тэрдг мбн, түрун селганд хотар, усар амт теткдг, бичкн күүкд асрдг, больницд кбдлцхэдг улс эн тэрэ тэрүлх йоста. Мана танъгъчд эн тэрэ тэрдг цагнь—март-апрель сармуд. Гемин бактерий цогцднь бээдг эрүл амтн эмнүллгънд ирдж бээх йоста.

Гемтэ куунлэ харгъдж бээсн амтн хойр долан хонгт сагин болзг күүцэх йоста, школд, яслэд, садт оддг гемтэ булин бичкдүд 2 долан хонгт бас гертэн бээх йоста.

Деер келсиг цугнь кен чигн кун күүцэдж бээхлэ—геснэ халун гем олтн дунд таршго.

Ц. КОРСУНКОВ, эмч.